

MAKEDONYALI SA'İD VE MASUM İMAM MERSİYELERİ*

MACEDONIAN SAID AND MASUM IMAM ELEGIES

Yaşar AYDEMİR**

Öz

Sa'id, 18. yüzyılın sonu ile 19. yüzyılın başlarında yaşamış bir şairimizdir. Ulaşabildiğimiz edebiyat tarihi kaynaklarında şaire dair bir bilgiye rastlamıyoruz. Şiirlerinden anlaşıldığına göre Sa'id bugünkü Makedonya sınırları içerisinde bulunan Kalkandelen ve Gostivar şehirleri civarında yaşamıştır.

Sa'id'in Makedonya Millî Kütüphanesi (Narodna Ā Univerzitetska Biblioteka Skopje) OMCT I/150 numarada kayıtlı bir cönkte şiirleri bulunmaktadır. Yazımızda Sa'id'in kısaca hayatı, edebî şahsiyeti ve şiirleri değerlendirilmiş, çevresine dair bilgiler verilmiştir.

Sa'id, Bektaşiliğin ağır bastığı bir kültür coğrafyası içerisinde yetişmiştir. Şiirlerinde umumi olarak tasavvuf, özel olarak da Bektaşilik kültürünün izleri görülür. Sa'id'in şiirleri içerisinde şehrengiz tarzı şiirler de olup yaşadığı devre ve yere dair kıymetli bilgiler içerir. Sa'id'in çevresini büyük ölçüde Bektaşî geleneğine bağlı sufiler oluşturur. Bu isimlerin bir kısmı bilinmekle birlikte bir kısmına dair bilgilerimiz yoktur. Divan şiiri ile halk şiiri arasında duran şairimiz içinde bulunduğu geleneğe uyarak masum imam mersiyeleri yazmıştır. Mersiyeler aynı gelenek içerisinde yazılan benzer metinlerden farklı değildir. Yazımızda şairin masum imam mersiyeleri kısaca değerlendirilerek söz konusu iki şiirin metnine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sa'id, Cönk, Kalkandelen, Gostivar, Bektaşî, Şiir

Abstract

Sa'id is a poet who lived between the end of the 18th century and the beginning of the 19th century. We do not encounter any information in the available literature and historical resources about him. According to the poems, Sa'id lived in around the cities of Kalkandelen and Gostivar, which are located on the borders of Macedonia today.

Sa'id has got some poems in a *cönk* which is recorded as OMCT I/150 at Macedonia National Library (Narodna Ā Univerzitetska Biblioteka Skopje). This study provides information on his close circles and the life of Sa'id, his literary personality and his poems are evaluated.

Sa'id grew up in a geography where Bektashism was dominant. Traces of mysticism and specifically Bektashism culture are seen in his poems in general. There are şehrengiz style poems among his poems and these works include important information on the places and era in which he lived. The Sufis who follow Bektashism tradition form his close circles in general. We have got information about some of these names while we do not have any information about some others. Our poet with his preferences with *Divan* poetry and folk poetry wrote blameless Imam Dirges by complying the tradition he was found in. Dirges are not different from the similar texts written within the same culture. This study

* Makalenin Geliş Tarihi: 22.06.2016, Kabul Tarihi: 02.03.2017.

** Prof. Dr. Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi, aydemir@gazi.edu.tr, yasaraydemir@yahoo.com.

evaluates the blameless imam dirges shortly and deals with the transcribed text of the related two poems.

Keywords: Saïd, Cönk, Kalkandelen, Gostivar, Bektahsism, Poem

1. Saïd'in Hayatı ve Edebî Şahsiyeti

a. Saïd'in Hayatı

Şuarâ tezkirelerinde Saïd'in ismine rastlanmaz. Hakkındaki bilgilerimiz, şiiirlerinden yaptığımız çıkarımlara dayanır. Bu bilgiler çerçevesinde şairin doğum tarihine dair elimizde bir bilgi yoktur. Saïd'in eğitim ve çalışma hayatına dair bir bilgiye de sahip değiliz. Şiiirleri içerisinde bulunan tarih manzumeleri ve irtibatta olduğu isimlerden onun yaşadığı döneme dair birtakım çıkarımlarda bulunabiliyoruz.

Saïd'in şiiirleri içerisindeki en eski tarih manzumesi şeyhi Abbas Baba'nın (1218/1803-04) ölümüne düşürdüğü tarih manzumesidir. Bu tarih manzumesinden hareketle Saïd'in doğum tarihinin en geç 18. yüzyılın son çeyreği, hatta ikinci yarısı olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Saïd'in Kalkandelen, Gostivar, Serakin, Palçiste gibi yerlere dair yazdığı şehrengiz tarzı şiiirlerinden bu bölgede yaşadığı anlaşılmaktadır. Bahsi geçen yerlerin ilk ikisi bugün de büyük yerleşim yerleridir. Coğrafi olarak da Kalkandelen, Gostivar, Palçiste ve Serakin birbirine çok yakındır. Şairimizin bu köylerden birisinde doğmuş, gerek tarikat ilişkileri ve gerekse başka münasebetlerle Kalkandelen ve Gostivar'a gidip gelmiş veya oralardan birisine yerleşmiş olması kuvvetle muhtemeldir.

Saïd'in şiiirleri içerisindeki en son tarihler, Recep Paşa'nın Serakin'de Vardar Nehri kenarına yaptırdığı kaldırım ve Vardar Nehrinin taşması sonucu Serakin'i su basmasını konu alan 1232/1816-17'yi gösteren tarihleridir. Bu tarihlerden anlaşıldığına göre şair 1232/1816-17 yıllarında hayattadır. Saïd'in kendisinden yardım gördüğü, şiiirleri içerisinde müteaddit defalar adını andığı halde, 1238/1822 tarihinde vefat eden Recep Paşa'nın ölümünden söz etmemesi şairin 1238/1822 tarihinden önce ölmüş olabileceğini düşündürmektedir (Aydemir, 2013: 206-207).

b. Saïd'in Çevresi

Saïd'in devri yöneticileriyle ve tarikatı münasebetiyle kurduğu ilişkilerden oluşan birbirini tamamlayan iki çevresinden söz edilebilir. Bu iki çevre birbirine geçmiş durumdadır. Zira şairin sıklıkla şiiirlerinde sözünü ettiği Recep Paşa bir Bektaşî müntesibidir. Recep Paşanın oğulları; Abdurrahman Paşa, Ali Hıfzı Paşa, Hasan Paşa ve Celaleddin Bey de aynı tarikata mensuptur. Saïd, Recep Paşa övgüsünde Paşanın hâl ehli oluşunu, başta Harabatî Baba Tekkesi olmak üzere

tarikât mekânlarına desteklerini dile getirir. Recep Paşa aynı zamanda Harabâti Baba Tekkesinde (Kalafat, 1998: 87) medfundur.

Saîd'in ikinci ve asıl çevresi tarikât ilişkileriyle kurduğu çevredir. Bu çevresine dair şairin doğrudan isme yazılmış gerek medhiye ve gerekse tarih manzumeleri yanında değişik vesilelerle zikrettiği isimler bulunmaktadır. Bunların bir kısmı hayatta olmayan tarikât büyükleridir. Bir kısmının isimleri zikredilmekle birlikte hayatlarına ve kimliklerine dair bilgilerimiz bulunmamaktadır.

Saîd'in irtibatla olduğu isimlerin başında Abbas Baba gelir. Şairin Abbas Baba'nın ölümüne yazdığı tarih manzumesinde:

Ey Sa'îdi söyle dilden mürşidüñ târihini
Maksada irdi revânı şâd bula ' Abbas Baba   Sene 1218/1803-4

Beytindeki “mürşidüñ târihini” ifadesi Şeyh Abbas Baba'nın Saîd'in şeyhi olduğunu gösterir niteliktedir. Bir başka manzumesindeki:

Görince ta'zîma kıldık kıyâmı
' Aceb kimdür didük bunuñ imâmı
Anı gördüm gönümün dilârâmı
Şeyh Eyyûb Efendi kendidür geldi

dizeleri, Saîd'in şeyhinin vefatından sonra Şeyh Eyyub Efendi'ye tabi olduğunu düşündürmektedir. Saîd, Şeyh Eyyub Efendi'yi anlatırken “Şeyh Mustafa Baba'nın gevheri”, “Pîr Adulkadir'in gonca gülü”, “Şeyh Abbas Baba'nın gönül sırrı”, “Prizren Kadiri Dergâhı sahibi” gibi sıfatlarla anar. Şeyh Eyyub Efendi, “Şeyh Abbas Baba'nın gönül sırrı” olduğuna göre Saîd'in ondan icazetli olması da muhtemeldir:

At üstünde arslan gibi oturmuş
Çifte turasını hû ile dizmiş
Naz'rile dilleri vecde getürmüş
Şeyh Mustafâ Babanın gevheri geldi

Kendisi bir erdir hem erzâdedür
Pîr Abdulkâdirin gonca gülüdür
Şeyh Abbas Babanın sırr-ı dilidür
Dil mülküne sultân olanum geldi

Erenlerden budur niyâzum her gâh
Himmatleri olsun Sa'îde hem-râh
Şehr-i Pirizren'de sâhib-i dergâh
Tarik-i Kadri'nün bir şâh[1] geldi

Saîd'in Maksûd Baba medhine yazdığı manzumeden Maksud Baba'nın Kalkandelen'de Kadîrî Dergâhı'nın kurucusu, Köprü Camii'nde dört yıl misafir kalan, dört yıl Rapçîce Camii'nde riyazeti olan, köprü kurbünde medfun bir isim olduğunu öğreniyoruz. Buradan hareketle şairin Kadîrîlikle de ilişkisi üzerinde düşünmek gerekmektedir.

Saîd'in Kalkandelen medhine yazdığı şehrengiz tarzındaki murabbaında şehirde bulunan, muhtemelen tanınmış tarikat büyüklerinden söz etmektedir. Bu isimler; Koyun Baba, Minû Baba ve oğulları Mahmûd, Abbâs ve Ganî; Şeyh 'Ali, Mansûr Efendi, Şeyh Süleymân, Mehemmed, Şeyh 'Ali, Mehmed Efendi, Şâh 'Abdal Mûsâ, Nev-zuhûr Baba'dan oluşmaktadır. Saîd bir şiirinde de İbrahim Dede'yi medh etmiştir. İbrahim Dede, şairin meclisine gidip geldiği, üstad bildiği etkileyici bir isimdir (Aydemir, 2013: 208-210).

c. Saîd'in Edebî Şahsiyeti ve Meşrebi

Saîd şiirlerinde genellikle aruz veznini tercih etmiş, kimi zaman da hece ile şiirler yazmıştır. Şiirleri içerisinde Farsça olanların da bulunması şiir yazacak kadar Farsça bilgisine sahip olduğunu göstermektedir. Üslubunda klasik şiirin genel havasının etkisi görünse de zaman zaman karşılaştığımız vezin hataları, kafiyeler problemleri şairin klasik edebiyat kültürüne dair gelenek içerisinde ve çevresinden edindiği bilgi ve yönlendirmelerin dışında özel bir eğitim almadığı yönündedir.

Saîd, mutasavvıf bir şahsiyettir. Bektaşî geleneğine bağlı bir sufidir. Şiirlerinin bulunduğu cönkte yer alan başı eksik ilk manzume 14 Masum İmamın övgüsüne ayrılmıştır. 4. şiiri de aynı çerçevede yazılmış On Masum İmamı konu alır. İbrahim Dede'ye övgü, Abbas Babanın ölümüne tarih, Sersem Ali Baba Dergâhı üzerindeki köşke tarih ve tasavvuf içerikli diğer şiirleri onun bahsi geçen geleneğe bağlı bir isim ve şair olduğunu gösterir (Aydemir, 2013: 208-209).

2. Saîd'in Âl-i Abâ Mersiyeleri

Saîd'in konuyla ilgili şiirlerinin ilkinin başı eksik olduğu için nazım şekline dair net bir kanaat belirtemezsek de kaside veya kıt'a nazım şekliyle yazılmış olduğunu söyleyebiliriz. İkinci manzumenin nazım şekli ise kıt'a görünmektedir.

Saîd'in ilk manzumesi 14 Masum İmamı konu alır. Ancak varak kaybından dolayı şiir dördüncü imamın medhi ile başlar. Fakat onun adı söylenmemiştir. Ölüm yeri Kerbelâ'dır. Zamane "ibni Zehrâ'dan" ayırdı dendiğine göre, Zehrâ'nın yani Hz. Fatıma'nın çocuğu olmalıdır. Masumların beşincisi Hasan'dır. Altı yaşındayken Mansur bin Muaviye tarafından şehit edilmiştir ve mezarı Rey'dedir. Altıncısı İbnü'l-Abâ Kâsım Saîd olup üç yaşındayken Yezid ibni Muavî tarafından şehit edilmiştir. Mezarı Medine'dedir. Yedincisi Aliyyü'l-Eftar ibni Bakır olup altı yaşındayken Şamlı

Ahmed ibni Mansur tarafından şehit edilmiştir. Mezarı Sivas'tadır. Sekizincisi Abdullah bin Cafer'dir. Üç yaşındayken Bestâm ile Rûgan arasında şehit edilmiştir. Mezarı Bâyezid yakınlarındadır. Dokuzuncusu Cafer'in oğlu Yahyâ el-Hâd olup 10 yaşındayken Abdullah ibni Mehmed el-Kûfî tarafından şehit edilmiştir. Mezarı Bağdat'tadır. Onuncusu Salih ibni Musa Kazım'dır. Üç yaşındayken Osman Dımışkı şehit etmiştir. Kabri Şiraz'dadır. On birincisi Musa Kazım'ın oğlu Tayyib olup yedi yaşındayken Şamlı Yusuf ibni İbrahim tarafından şehit edilmiştir. Mezarı Rey'dedir. On ikincisi İmam Muhammed Taki'nin oğlu Cafer olup dört yaşındayken Şamlı Yusuf tarafından şehit edilmiştir. On üçüncüsü Hasanü'l-Askerî'nin oğlu Cafer'dir. Bir yaşındayken Şamlı Mahmud bin Nasır tarafından şehit edilmiştir. Mezarı Rey'dedir. On dördüncüsü Hasan Askerî'nin oğlu Kasım olup Şamlı Mansur bin İbrahim tarafından şehit edilmiştir. Mezarı Cezayir'dedir.

Saîd'in ikinci manzumesi kuta nazım şekliyle yazılmıştır. İlk imam Kevser sakisi, velayet şahı Hz. Ali'dir. İkincisi Şebbîr ve Şebber yıldızları gibi olan imameynden Hüseyin'dir. Şairin Yezîd'e laneti de Kerbelâ vakasındandır. Üçüncüsü yüzünün parlaklığından yıldızların utandığı Zeyne'l-abâ'dır. Dördüncüsü güneşin doğuşunu andıran Muhammed Bâkır olup salikin kalbine hakikat güneşi gibi doğar. Beşincisi mezheb kurucusu da olan Cafer'dir. Altıncısı âlemin nuru Musa Kâzım, yedincisi can ve gönülden bağlı olduğu Ali Musa Rıza'dır. Sekizincisi münkiri inkâr edenlerin tabi oldukları Taki'dir. Velayet sırrının kaynağı Nakî dokuzuncusudur. Ulûhiyet sırrına mahrem olan Askerî onuncu isimdir. Toplam on isim 14 beyitte anılmıştır.

Gelenek içerisinde isimleri anılan, şehadetlerine vurgu yapılan ve Yezîd ve onun taraftarlarına lanet edilen tarzda işlenen on iki veya on dört masum imam benzer vurgularla anlatılır. Görüldüğü gibi Saîd de aynı geleneği devam ettirmiştir. Bahsi geçen isimlerin kimlikleri ile ilgili bilgilerde kimi farklılıklar vardır. Saîd'in şiirlerinde de gerek isim gerekse isme ait şehit edildikleri yer ve şehit edenlerin kimlikleri hakkında verilen bilgilerde bir birliktelik mevcut değildir. Bu farklılıkların olması daha çok sözlü kültüre dayanan anlatuların menkıbeleştirilmeleriyle gerçekleşmiştir. Dolayısıyla hangi bilginin doğru olduğu meselesi başka araştırmaların konusu olsa gerektir.

Makedonya Millî Kütüphanesinde bir cönkte (Makedonya Millî Kütüphanesi OMCTI/150.) bulunan Saîd'e ait şiirlerin tamamı tarafımızdan yayına hazırlanmıştır.

1.

mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Susuzlukda şehîd itmiş anı ol nâka mel'ûn hem
Ki kalb-i kasveti anuñ eşed her seng-i hârâdan

Aña dahi makâm-ı meşhed oldı Kerbelâ dirler
Zamâne kılmadı şefkat ayırdı ibni Zehrâ'dan

Beşinci ma'sum-ı pâküñ Hasan ol yüzi enverdür
Zuhûrı makdemi Zeyne'l-abâ ol gîti-ârâdan

İrişmiş yaşı altıya o Mansûr bin Muâviyye
Kılup kasdı o bedr aya içürmiş şürb-i eşhâdan

Mekân-ı meşhedi Rey'de dinildi ol ulu zâtuñ
Bulur ihsânı züvvârı hakikat şâh-ı Dârâdan

Yine İbnü'l-abâ Kâsım Sa'îd altıncı ma'sûmdur
Medîne'de olup meşhed münevver nûr-ı beyzâdan

İrür çün üç yaşına ol Yezîd ibni Muâvî bil
Şehîd idüp döker hûnı o berg-i gül musaffâdan

Yedincisi 'Aliyyü'l-Eftar ibni Bâkır ol ma'sûm
Yatur Sivâs'da ol zülf[i] sünbül nesl-i ısfâdan

Yaşı altıda Ahmed ibni Mansûr kim Dımışkîdür
İdindi intikâmı kasd o gül yüzli dilârâdan

Dahi ma'sûm-ı heştüm geldi 'Abdullâh bin Ca'fer
Beyazid kurbını meşhed tutup cây-ı mu'allâdan

Anı Bestâm ile Rûgân arası mûrçe hem uryân
Yaşı üçde iken kînin alurlar çeşm-i şehlâdan

Tokuzuncı girü Yahyâ-yı el-Hâd' ibni Ca'ferdür
Tutup Bağdâd'ı meşhed ol zuhûrı zât-ı eshâdan

Girer on yaşına 'Abdullah ibni Mehmedü'l-Kûffî
Şehîd itdi alup dâdın o şâhi ser-esirrâdan

Onuncusu gelüpdür Sâlih ibni Mûsi-i Kâzım
Aña meşhed olup Şîrâz bulur kânı o kâlâdan

Üçünde anı ol ‘Osmân Dımışkî mel‘un ol nâ-kâm
Şehîd eyledi ol bed-nâm utanmaz şâh-ı ukbâdan

İrişdi on birinci Tayyib ibni Mûsi-i Kâzım
Müzeyyen meşhedî Rey’de o mir’ât-ı mücellâdan

Yedi yaşında Yûsuf ibni İbrâhîm Dımışkî hem
Akıtdı hûn-ı gül-gûnı o rûy-ı mâh-ı zîbâdan

On ikinci durur Ca‘fer Takîzâde o rûy-enver
Giricek dörde ol gevher kılur nûş câm-ı sahbâdan

Şehîd itmiş anı dahi Dımışkî Yûsuf ol mel‘ûn
Alur kînin kılur seyl-âb-ı hûn ol vech-i garrâdan

Onüçüncü dahi Ca‘fer Hasanü’l-‘Askerî oğlu
Dinildi meşhedî Rey’de o asl-ı zât-ı kübrâdan

Anı Mahmûd bin Nâsır Dımışkî bir yaşındayken
Revân-ı hûn idüp ol ruhları gül resm-i tîbâdan

Dahi on dördü ma‘sumuñ ki Kâsım ‘Askerî’ dendür
Olup meşhed Cezâyir buldı izzet zât-ı ‘uzmâdan

Şehîd itmiş anı Mansûr bin İbrâhîm ol makhûr
Dımışkî imiş ol mağrûr cezâsın bula uhrâdan

Sa‘îdüm çârdeh ma‘sum-ı pâki eyledüm takrîr
Egerçi haddimiz yokdur bu deñlü geldi imlâdan
(MMK. OMCT I/150: 1-3)

2.

mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

Gel ey tâlib olan bûy-ı nesîm-i vasl-ı dildâra
Zuhûrî mebd-e-i bâğ-ı Resûl-i Kibriyâ’ dandur

Anuñ zevk u safâsından irişe behre ger dirsên
Tutup dâmân-ı evlâdı ‘Ali’ye ilticâdandur

İmâm-ı evvel ol şâh-ı velâyet sâki-i Kevser
Dinildi “lâ-fetâ” medhinde bir nûr-ı Hüdâ’ dandur

İmâmeynüm dahi Şebbîr ü Şebber melce’üm dâ’im
Muhabbet zevki gönülümde sebât-ı müctebâdandur

Gözüm nûrî benüm mutlak Hüseyin-i ber-güzîd ol şâh
Yezîd’e la’netüm her dem o kahr-ı Kerbelâ’ dandur

Felekde neyyirân şermende vech-i pür-ziyâsından
Dilüm mihiyle tezyîn olduğı Zeyne’l-abâ’ dandur

Muhammed Bâkır ol mâhum tulû’ -ı âfitâbâsâ
Ki kalb-i sâlike şems-i hakikat bü’l-vefâdandur

İmâm u rehberüm hem Ca’fer[î] mezheb-güşâ geldi
Tarîkat râhınıñ vüs’ı bize ol reh-nümâdandur

İmâm-ı heftümîn ol nûr-ı âlem Mûsi-i Kâzım
İrişür ‘âşıkâna lutf-ı pâki pür-‘atâdandur

Mukırrem cân u dilden men garîb zât-ı a’lâya
Rızâyâ ser-nihâdum var ‘Ali Mûsî Rızâ’ dandur

Niçe üftâde dil-efkâr olupdur zülfine ber-dâr
İdenler münkiri inkâr Takî’ye iktidâdandur

Nakî bir ma’den-i sırr-ı velâyet kân-ı gevher kim
İrür mir’ât-ı kalbe rûşenâ ahsen-likâdandur

İmâm-ı ‘Askerî ol mahrem-i râz-ı ulûhiyyet
Virür dertlülere dermân çü zât-ı pür-sehâdandur

Sa’îdüm var niyâzum mihri-i sâhib-zamânımdan
Bu ednâ kuluñı redd eyleme kim bir gedâdandur
(MMK. OMCT I/150: 6)

3. Sonuç

Saîd, 18. yüzyılın son çeyreği, belki de ikinci yarısında bugünkü Makedonya'nın Kalkandelen, Gostivar şehirleri civarında doğmuş 19. yüzyılın ilk çeyreği; 1818-22 yılları arasına kadar hayatta olan bir şairimizdir. Tezkirelerde kendisine yer bulamamıştır. Saîd'in hakkındaki bilgiler şiirlerinden yaptığımız çıkarımlara dayanır.

Saîd, Bektaşî dervişidir. Abbas Baba onun ilk müşşididir. Recep Paşanın desteğini görmüştür. Tasavvuf konusunun şiirleri içerisinde önemli bir yeri vardır. Yaşadığı bölgeye ve döneme ait gerek şehrengiz türündeki şiirlerinde, gerek tarihlerinde ve gerekse medhiyelerinde devrin ve bölgenin fiziki, sosyal ve tarihî dokusuna dair birçok hususa ışık tutacak bilgiler barındırır (Aydemir, 2013: 221).

Saîd şiir geleneği içerisinde halk şiiri ile divan şiiri arasında sayılabilecek bir yerde durur. Şiirlerinin nazım şekli, türü ve şiirlerinde kullandığı vezinleri bunun önemli göstergeleridir. Devrine göre sade bir dil kullandığını söylemek mümkündür. Şiirleri içerisinde yer alan Farsça manzumeleri onun Farsçaya vukufiyetini gösterir.

Bektaşî geleneği içerisinde bulunmasının doğal sonucu olarak tarikat büyüklerine, masum imamlara dair manzumeler de yazmıştır. Söz konusu şiirlerde geleneği takip etmiştir. Masum imamlara yazdığı iki mersiyeden ilki, yazma baştan eksik olmasından dolayı, dördüncü imamdan başlayıp 11 masum imamı ele alır. Söz konusu manzumelerin ikincisi kıta nazım şekliyle yazılmış olup 10 imamı konu almıştır.

Kaynakça

- Aydemir, Yaşar ve Abdulkadir Hayber. (2007). *Makedonya Kütüphaneleri Türkçe Yazma Eserler Katalogu*. Ankara: TİKA. Yayınları.
- Aydemir, Yaşar. (2013). "Makedonyalı Saîd ve Şiirleri". *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 10: 205-228.
- Kalafat, Yaşar. (1998). "Bedri Noyan Dede Baba ve Balkanlarda Bektaşilik". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 6: 81-98.
- Makedonya Millî Kütüphanesi OMCT I/150.